

ביאור הדף מסכת סנהדרין דף כ"ז

מביאה הגמרא שנחלקו אב"י ורבא מאימתי עד שהוזמה עדותו נפסל לעדות.

לדעת אב"י עד זומם נפסל משעה שהעיד את עדות השקר, ולכן אם העיד בתשרי, והזימו אותו בניסן, כל העדויות שהעיד בין תשרי לניסן פסולות, כי התברר שהוא רשע כבר משעה שהעיד את העדות השקר בתשרי, ונאמר בתורה "אל תשת ידך עם רשע", וכלומר על תקבל עדות רשע.

אבל לדעת רבא העד נפסל רק משעת הזמתו ואילך, כי עצם הדבר שעדים זוממים נענשים, ומאמינים לעדים השניים שהעידו שהם פסולים, זהו חידוש של התורה, ולכן רק משעה שנתחדש שהם פסולים פסולים אותם ולא קודם לכן.

ויש אומרים שבאמת מעיקר הדין מסכים רבא לדעת אב"י שעד זומם נפסל למפרע, אלא שלמרות זאת סובר רבא שתיקנו חכמים שיפסל רק מכאן ולהבא כדי שלא יפסידו הלקוחות שלא ידעו שהוא פסול וסמכו על עדותו מתשרי עד ניסן.

ואומרת הגמרא שהנפקא מינה בין שני ההסברים בדעת רבא, זה מה יהיה הדין אם על כל עד זומם העידו שניים שהוא העיד שקר, וכן נפקא מינה נוספת באופן שהעידו על אותם העדים שהם פסולים כי הם גזלנים. שאז אין חידוש שמאמינים לשניהם יותר מלעד האחד, או במה שמאמינים שהם גזלנים, ולכן באופן כזה לדעת הסובר שהסיבה שהעד פסול רק מכאן ולהבא זה מחמת החידוש, כאן שאין חידוש יהיה פסול למפרע כאב"י, אבל לדעת הסובר שתיקנו חכמים שלא יהיה פסול מחמת הלקוחות, אף כאן שייכת אותה התקנה.

ואמר ר' ירמיה מדיפתי שרב פפי פסק הלכה למעשה כדעת רבא. אך דעת מר בר רב אשי שהלכה כדעת אב"י, ואומרת הגמרא שהכלל הוא שבששה מחלוקות בין אב"י לרבא הלכה כדעת אב"י, וסימנם הוא יע"ל כג"ם, ואחד מהם זה מחלוקתם בסוגייתנו האם עד זומם נפסל למפרע או מכאן ולהבא.

ומביאה הגמרא מחלוקת נוספת בין אב"י לרבא שאף היא אחת מששת המקומות שהלכה כרבא, והיא האם מומר להכעיס פסול לעדות או לא, ואמנם אומרת הגמרא שאם המומר אוכל נבילות לתיאבון לדעת כולם הוא פסול לעדות, כי הוא חשוד לעבור על איסור בשביל כסף, ונחלקו במומר האוכל נבילות להכעיס, לדעת אב"י פסול לעדות כי הוא רשע, ונאמר בתורה "אל תשת ידך עם רשע", וכלומר על תקבל עדות רשע. אך לדעת רבא הוא כשר לעדות כי הרשע שעליו אמרה התורה שהוא פסול לעדות זה רק רשע העובר על איסור חמס, וכלומר החשוד לגזול, אבל שאר רשעים כשרים לעדות.

ומנסה הגמרא להוכיח כדעת רבא מברייתא שאומרת שמהפסוק "אל תשת רשע עד", לומדים שאל תשת עד חמס, ולכן הגזלנים ומועלים בשבועות פסולים לעדות, ומבינה הגמרא שהכוונה גם לאלו שעוברים על שבועת שוא, ולא רק על אלו שעוברים על שבועת ממון, ורואים כדעת אב"י שכל אלו הרשעים פסולים לעדות. ודוחה הגמרא שלדעת רבא כוונת הברייתא רק על אלו הנשבעים שבועות ממון לשקר, שאז הם פסולים כי הם חשודים על הממון.

ומקשה הגמרא על דעת אב"י מברייתא אחרת שנאמר בה על הפסוק "אל תשת רשע עד", שהכוונה אל תשת חמס עד, ולכן הגזלנים ומלוי רביות פסולים לעדות, ורואים כדעת רבא שדווקא החשודים לעבור על איסור בשביל ממון פסולים לעדות ולא כל הרשעים. ואכן אומרת הגמרא שמוכח מהברייתא כדעת רבא.

אך אומרת הגמרא שבמחלוקת זו האם רק רשע החשוד על הממון פסול לעדות או שכל רשע פסול לעדות נחלקו התנאים בברייתא, ששינו בברייתא שלדעת רבי מאיר עד זומם פסול לכל התורה כולה ולדעת ר' יוסי רק עד שהוזם בדיני נפשות פסול לכל התורה, אבל עד שהוזם בדיני ממונות עדיין כשר לעדות בדיני נפשות.

ובתחילה מנסה הגמרא לומר שבזה נחלקו אב"י ורבא, שדעת אב"י כרבי מאיר שסובר שעד זומם לדיני ממונות פסול לדיני נפשות, כי לדעתו כמו שאם העד העיד עדות שקר קלה הוא חשוד להעיד אף עדות שקר חמורה, ולכן הוא פסול לעדות. כך גם אדם שעבר על איסור קל שנאסר עליו מהשמים, ואינו מזיק

בו את הבריות כי אין בו הפסד ממון לבריות, הוא פסול להעיד גם לעדות רגילה כי הוא חשוד אף לעדות שמפסיד בה את הבריות.

אבל דעת רבא כר' יוסי, שאדם שחשוד לעבור על איסור קל כמו עדות ממון לשקר, אינו חשוד לעבור על איסור חמור של עדות נפשות לשקר, ואם כך גם אדם שעבר על איסור קל שנאסר עליו מהתורה, אבל אינו מזיק בו את הבריות, כשר לעדות ואינו חשוד לעבור על עדות שקר שיש בה גם איסור מהתורה וגם מזיק את הבריות.

ואומרת הגמרא שאכן וודאי שדעת אביי כרבי מאיר, ולא כרבי יוסי, אבל רבא יוכל לבאר את דעתו אפילו לדעת רבי מאיר, ולומר שמה שאמר רבי מאיר שעד זומם בממון פסול לעדות נפשות, זה מפני שהוא עבר על איסור חמור שהרי על ידי עדות השקר הוא גם רע לשמים בזה שהעיד שקר, וגם רע לבריות שהעיד עליהם, אבל באופן שאדם עבר על איסור מאיסורי התורה שאין בו נזק לבריות אף לדעת רבי מאיר הוא יהיה כשר לעדות.

ופוסקת הגמרא שהלכה כדעת אביי, ואף שלעיל הוכח מהברייתא שלא כדעתו, זה מפני שהברייתא שם סוברת כדעת רבי יוסי, אבל אביי סובר כדעת רבי מאיר.

ושואלת הגמרא שהרי במחלוקת רבי מאיר ורבי יוסי הלכה כרבי יוסי, ומדוע כאן פסקנו הלכה כאביי שסובר כדעת רבי מאיר.

ועונה הגמרא שכיון שהתנא במשנה כאן סתם כדעת רבי מאיר הלכה כמותו. ומביאה הגמרא מעשה שרואים בו שאכן הלכה כרבי מאיר מחמת סתימת המשנה כמוהו.

וכפי שהיה מעשה בבר חמא שהרג את הנפש, ואמר ריש גלותא לרב אבא בר יעקב שילך ויעיין בדינו, ואם אכן הוא הרג את הנפש שיעקור את עיניו (או שיטול ממנו את ממונו), ובאו בפני רב אבא בר יעקב שני עדים שהעידו שהרג את הנפש.

והלך בר חמא והביא שני עדים שהעידו באחד מהם שהוא פסול לעדות, אחד אמר שאותו העד גנב קב של שעורים קלופים, ואחד אמר שאותו העד גנב בית יד מעד של רומח.

עמוד ב'

ואמר ר' אבא בר יעקב לבר חמא, שממה שהבאת את העדים האלו משמע שאתה סבור שבמחלוקת ר' מאיר ורבי יוסי הלכה כרבי מאיר, ולכן אתה חושב שכיון שהעד גנב הוא פסול אף לעדות נפשות, **אבל** ההלכה היא כרבי יוסי ודעת רבי יוסי שעד שהוזם בדיני ממונות כשר לדיני נפשות, ואם כך אפילו שאותו העד גנב, הוא עדיין כשר לעדות נפשות.

ואמר רב פפי לר' אבא ב", שאמנם בכל מקום במחלוקת רבי מאיר ורבי יוסי הלכה כרבי יוסי, אבל כאן סתם התנא כדעת רבי מאיר ומשמע שהלכה כמותו.

ושואלת הגמרא היכן סתם התנא כדעת רבי מאיר, ולא יתכן שמדובר במשנה שאומרת שכל הראוי לדון דיני נפשות ראוי לדון דיני ממונות, ולא יתכן שהיא כדעת רבי יוסי כי לדעתו גם עד זומם בממון כשר לדיני נפשות ופסול לדיני ממונות, ולכן רואים כאן כדעת רבי מאיר. כי אין מכאן ראייה, כי אולי באמת המשנה שם היא אף כדעת רבי יוסי ומה שלא הזכירה את עד זומם, זה כי מדובר שם בפסולי יוחסין, ולא בפסולים אחרים.

ומוכרח כך שהרי בהמשך המשנה נאמר שיש ראוי לדון דיני ממונות ואין ראוי לדון דיני נפשות, ושם וודאי שלא מדובר באופן שהוא הוזם בדיני נפשות, כי באופן כזה לדעת כולם הוא פסול לדיני ממונות, ולכן מוכרח שמדובר שם רק על פסולי יוחסין ולא על שאר פסולים, וממילא אין ראייה שהמשנה סתמה כדעת רבי מאיר.

אלא אומרת הגמרא שבמשנה שלנו רואים כדעת רבי מאיר, שהרי נאמר במשנה אלו הן הפסולים המשחק בקוביא ומלוי ברבית ומפריחי יונים וסוחרי שביעית והעבדים, זה הכלל כל עדות שאין האשה כשירה לה אף הן אין כשרין לה.

ולא יתכן שהמשנה כדעת רבי יוסי, שהרי לדעתו יש עדות שהאשה אינה כשרה לה, והם כשרים לה, שהיא עדות בדיני נפשות, שהרי לדעתו הם כשרים לדיני נפשות.

ולכן מוכרח שהמשנה כדעת רבי מאיר, שסובר שהפסולים לממונות פסולים אף לדיני נפשות, ולכן בכל עדות שאין האשה כשרה לה אף הם פסולים.

ואכן הכריע רב יעקב כדעת רבי מאיר שאותו העד פסול לעדות זכיכה את בר חמא. **וקם** בר חמא ונישק את רגליו של רב פפי, וקיבל על עצמו את המס המוטל על רב פפי לכל שנות חייו.

משנה. מפרטת המשנה אלו הם הקרובים שפסולים לעדות אחד על השני. אחיו, ואחי אביו, ואחי אמו, ובעל אחותו, ובעל אחות אביו, ובעל אחות אמו, ובעל אמו, וחמיו, וגיסו, הן ובניהן וחתניהן ובנו חורגו לבדו (כלומר בן אשתו שאינו בנו פסול לבדו, אבל בניו וחתניו כשרים).

ואמר ר' יוסי שזו דעת רבי עקיבא אבל משנה ראשונה סוברת שרק קרובי האב פסולים, כגון דודו ובן דודו וכל הראוי ליורשו, אבל לא קרובי אמו שאינו ראוי ליורשם.

וכל הקרוב לו באותה שעה פסול לעדות אבל אם היה קרוב ונתרחק כשר לעדות, ולדעת רבי יהודה אפילו מתה בתו ויש לו בנים ממנה הרי זה קרוב, וכן האוהב והשונא פסולים לעדות, אוהב זה שושבינו, ושונא זה כל שלא דבר עמו שלשה ימים באיבה, אבל אמרו לו שלא נחשדו ישראל להעיד עדות שקר מחמת אהבה או שנאה.

גמרא. מביאה הגמרא מקור לכך שהקרובים פסולים לעדות, שהתבאר בברייתא שלומדים זאת מהפסוק "לא יומתו אבות על בנים", ולא יתכן שבא הפסוק ללמד שלא יומתו אבות בעון בנים, או בנים בעון אבות שהרי כבר נאמר "איש בחטאו יומתו", אלא הכוונה שלא יומתו אבות בעדות בנים, ובנים לא יומתו בעדות אבות. ומכאן שאבות ובנים פסולים להעיד אחד על השני.

ושואלת הגמרא וכי בנים אינם מתים בעון אבות והרי כתוב בפסוק "פוקד עון אבות על בנים", ועונה הגמרא ששם מדובר שהבנים אוחזין את עשה עוון אבותיהן בידיהם, וכפי ששינו בברייתא על הפסוק "ואף בעונות אבותם אתם ימקו" שהיינו רק כשאוחזין מעשה אבותיהם בידיהם, ולא יתכן שאף אם אינם אוחזים מעשה אבותיהם שהרי נאמר "איש בחטאו יומתו", ולכן וודאי שאם אינם אוחזים עוון אבותיהם נאמר "איש בחטאו יומת", ואם אוחזים נאמר "בעונות אבותם אתם ימקו".

ושואלת הגמרא שהרי נאמר בפסוק "וכשלו איש באחיו איש", וכלומר איש בעון אחיו, ומכאן לומדים שכולן ערבים זה בזה, ועונה הגמרא ששם מדובר באלו שהיה בידם למחות ולא מיחו, ולכן נתפסים בעוון אחיהם.

